

УДК 330.342

ГІРНИК Є.В.,

аспірант кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДИНАМІКА ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВЗАЄМОДІЙ

Анотація. В статті досліджується проблема суспільного сектору економіки в умовах глобалізації. Показано, що виклики глобального світу вимагають розробки адекватного інструментарію економічної політики, який сприяв би ефективному спрямуванню можливостей людини на одержання соціальних і матеріальних благ. Здійснено аналіз концепцій глобалізації та глобальної економіки, що дозволяє розширити знання про перспективи і тенденції розвитку суспільного сектору економіки в реаліях сучасності.

Ключові слова: суспільний сектор економіки, глобалізація, соціальна політика, добробут, держава, інституційний, економічна наука.

Гирник Е.В., аспирант кафедры экономической теории, макро- и микроэкономики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ДИНАМИКА ТРАНСФОРМАЦИЙ ОБЩЕСТВЕННОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ

Аннотация. В статье исследуется проблема общественного сектора экономики в условиях глобализации. Показано, что вызовы глобального мира требуют разработки адекватного инструментария экономической политики, который способствовал бы эффективно направлять возможности человека на получение социальных и материальных благ. Осуществлен анализ концепций глобализации, что позволяет расширить знания о перспективах и тенденциях развития общественного сектора экономики в реалиях современности.

Ключевые слова: общественный сектор экономики, глобализация, социальная политика, благосостояние, государство, институциональный, экономическая наука.

Hirnyk Y.V., PhD student of Department of Economic Theory, Macro- and Microeconomics Taras Shevchenko National University of Kyiv

DYNAMICS OF PUBLIC SECTOR TRANSFORMATIONS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION INTERACTIONS

Annotation. The article examines the problem of the public sector in the context of globalization. It is shown that the challenges of the global world require the development of adequate instruments of economic policy, which would facilitate effective channeling capacity rights to obtain social and material wealth. The study analysis the concepts of globalization and the global economy, thus extending the knowledge of the prospects and trends in the public sector in the realities of today.

Keywords: public sector of the economy, globalization, social policy, welfare state, institutional, economic science.

Постановка проблеми. Дослідження тенденцій розвитку сучасного світу за умов глобальних трансформацій виокремлює проблему «суспільного сектору економіки», який безпосередньо реагує на кардинальні зміни в критеріях ефективності функціонування господарства, питаннях розв'язання проблем соціальної справедливості в процесах розподілу матеріальних благ, визначенні життєвих планів тощо. В загальному розумінні суспільний сектор є частиною соціально-економічного, культурного та політично-адміністративного життя соціуму, діяльність якого зорієнтована на ліквідацію кризових і негативних ситуацій та створення колективних, індивідуальних, корпоративних благ для народу, органічно акумулюючи діяльність інституційних одиниць державного, муніципального та інших сфер економічного життя. Розвиток сьогодні нових економічних доктрин, виникнення яких обумовлено процесами глобалізації, ставить завдання розглянути проблему суспільного сектору в її контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобалізації як визначальному фактору сучасності присвячені численні публікації зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких за своєю теоретичною глибиною і методологічною рефлексією відрізняються дослідження Б. Ліндсі, М. Кастельса, Е. Гідденса, Р. Робертсона, А. Ападураї, А. Гальчинського, Ю. Пахомова, Ю. Павленка, Ч. Гіла, А. Маслова та ін. Проблема суспільного сектору економіки знайшла вираз в працях М. Вольфа, Дж. Стігліца, П. Єщенка, О. Длугопольського, Б. Кваснюка, Є. Ставровського, О. Кухар, І. Монахової, О. Натарової та багатьох інших. Однак не достатньо висвітленим виявилось питання впливу глобалізації на процес розвитку суспільного сектору економіки.

Мета статті полягає у дослідженні основних аспектів взаємозв'язку суспільного сектору економіки в умовах глобального світу, який став визначальною матрицею для всіх сфер соціального життя, зокрема в контексті вирішення проблем соціальної справедливості та розподілу матеріальних і духовних благ в міжнародному та державному масштабах.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння сучасного стану суспільного сектору економіки важливо визначити основні напрямки і тенденції розвитку глобалізації як феномену сучасності. Насамперед глобалізація породжує новий тип економічної поведінки, для якої є характерними неприйняття нормативності в економічній діяльності, її амбівалентність, висока мобільність, різноманітність форм. Підкреслимо, що нова економічна свідомість принципово не суперечить вимогам економіки глобального світу, більше того, своєю гнучкістю, конкретністю, варіабельністю, оперативністю сприяє її розвитку. Окрім того, енергія нової економічної свідомості спрямована на розвиток і економізацію масової культури, молодіжної субкультури, моди, розваг як трендів глобалізації, що вносить суттєві корективи в розуміння суспільного сектору економіки.

Економічна версія глобалізації, котра, як правило, розглядається на рівні міжнародних економічних відносин, зводиться, вважає А.С. Гальчинський, до «геоекономічного світоустрою» [1, с. 316]. Даної позиції притримується О. Неклеса, який називає існуючий сьогодні на планеті порядок як порядок економічний – «Рах Оекономісана». Глобальна економіка повсюдно стає правлячою системою, одночасно змінюючи свій зміст, оскільки їй тісно в рамках попередніх смислових конструкцій. Економіка «починає проявляти себе не лише як спосіб господарювання, але і як домінуюча система управління суспільством, як політика і навіть ідеологія наступаючої епохи, стаючи, по суті, новою владною системою координат. В результаті звичні геополітичні орієнтири поступаються місцем геоекономічним реаліям нового космосу» [6, с. 587].

Логіка дослідження суспільного сектору економіки вимагає зупинитися на економічних детермінантах глобалізації, процес якої містить дві складові: глобалізацію ринків (процес об'єднання історично відокремлених і відмінних між собою національних ринків в один великий ринковий простір), та глобалізацію виробництва (тенденція до виробництва товарів або надання послуг в тих частинах світу, де існують сприятливі відмінності у кількісних або якісних факторах виробництва). Безумовно, глобалізація є комплексний і тривалий процес, що змінює переважно технології та комунікації, які здійснюють вплив на економічну, соціальну, екологічну сфери. В підсумку це приводить до переосмислення завдань, що стоять перед суспільним сектором економіки.

Разом з тим глобалізація є процесом нерівномірного розвитку, який водночас розділяє та наві'язує (пропонує) нові форми світової взаємозалежності, котра являє собою нові способи зв'язку між різними «соціальними контекстами або регіонами, що цілком охоплюють своєю мережею поверхню земної кулі» [3, с. 188], – вказує Е. Гідденс. Виходячи з цього, глобалізація може бути визначена як «інтенсифікація розповсюджених по всьому світу соціальних відносин, котрі пов'язують віддалені місцевості таким чином, що місцеві події формуються явищами, які відбуваються за багато миль від них, і навпаки... [3, с. 188]. Тому той, хто вивчає сучасні міста в будь-якій частині світу, усвідомлює, що те, що відбувається в місцевій общині, відчуває вплив факторів – таких як світові гроші і товарні ринки, котрі діють на якій завгодно великій відстані від цієї общини. Результат не обов'язково і навіть не в більшості випадків виявляється узагальненою множиною змін, що діють в єдиному напрямку, але складається із протидіючих одна одній тенденцій. Так, «зростаючий добробут міського району Сінгапуру може перебувати в причинному зв'язку через складну мережу глобальних економічних зв'язків із збідненням району в Пітсбурзі, чиї продукти місцевого виробництва не витримують конкуренції на світових ринках» [3, с. 189]. Власне це приводить до зміни всієї системи соціально-економічних відносин в центрі яких знаходиться людина.

Для в'яснення сутності суспільного сектору важливо зрозуміти, що глобалізація відображає кількісні зміни характеру економічної політики, що однак, не сприяє послабленню національної держави. Глобалізація призводить до переосмислення взаємовідносин між глобальною економікою та національними державами, а також наднаціональними організаціями і союзами. Не лише кількісні, але й якісні зміни у всіх сферах соціоекономічного життя обумовлюють необхідність нового підходу до проблеми суспільного сектору, структура якого охоплює бюджетні установи, державні підприємства, державні фінанси, державні резервні фонди, державні банки, органи влади та державного управління (державний сектор), муніципальні підприємства, місцеві фінанси, комунальну власність (муніципальний сектор), а також об'єкти власності громадських та релігійних організацій, суспільних об'єднань і фондів. Іншими словами, суспільний сектор в глобальній економіці об'єднує діяльність державних і муніципальних підприємств, громадських організацій, які надають роботу, послуги та реалізують проекти на благо усього суспільства (соціальні, екологічні, гуманітарні тощо) [4, с. 29].

Зазначимо, що суспільний сектор економіки входить в структуру соціальної політики, яку проводить за допомогою різних підходів кожна держава з метою покращення («вирівнювання») життя своїх громадян. Зокрема, парадигма модернізації передбачає, що всі суспільства мають пройти однакові етапи оновлення і в кінцевому рахунку стати більш-менш подібними між собою. Парадигмі модернізації протистоїть теорія «залежності», яка наголошує на «замовченні» проблеми соціальної нерівності в глобальному масштабі. Дійсно, сьогодні одні країни знаходяться в принципово нерівному становищі щодо інших (структурна залежність). Тому розвиток країн світу має базуватися на «радикальній зміні структурних параметрів усієї світової системи, а не «трансплантації» у відсталі регіони світу інститутів передових держав» [4, с. 15-16], - вказує О.В. Длугопольський.

В даному контексті заслуговує уваги точка зору Б. Ліндсі, відповідно до якої значна частина того, що відбувається під гаслом соціальної політики (економічна та інституційна допомога у бідні регіони), є не що інше, як неприкриті втручання в ринковий процес. Субсидії для нежиттєздатних державних підприємств, впертий протекціонізм, обмеження мобільності трудових ресурсів звично виправдовують необхідністю турботи про «соціальну згуртованість». Однак це грубий обман, оскільки політика, яка ставить перепони накопиченню багатства в ім'я допомоги малозабезпеченим, лише ускладнює проблему, яку прагне вирішити. Професійна, грамотна соціальна політика повинна виходити з принципу, що «потрібно навчити людей пристосовуватися до змін, а не заважати остатнім» [5, с. 32]. Дана обставина повинна внести корективи в розуміння суспільного сектору економіки, доповнити сучасними концепціями людини та її статусу в динаміці глобальної економіки.

Аналіз сутності, специфіки і досягнень глобалізації в її економічному аспекті відкриває перспективи більш широкого погляду на проблему суспільного сектору з точки зору мікроекономічної взаємодії держави з іншими суб'єктами ринкового господарства в контексті досягнення відповідного рівня суспільних благ та добробуту. Безумовно, проблема глобалізації взаємопов'язана з проблемою добробуту, який виступає показником рівня розвитку і основою соціально-економічної диференціації. Заслуговує уваги запропонований Г. Каном і А. Вінером поділ суспільства за величиною статистичного показника «рівень доходу на душу населення». Згідно з цим критерієм виділено п'ять стадій суспільного розвитку: передіндустріальна – \$50-100; перехідна – \$200-600; індустріальна – \$800-1500; масового споживання – \$1500-4000; постіндустріальна – \$4000-20000. Крім зростання доходу, в економіці постіндустріального суспільства переважають соціальні мотиви виробництва. У працях 70-80-х років минулого століття Г. Кан розвиває оптимістичні прогнози щодо подальшого розвитку суспільства, вказуючи, що «постіндустріальний світ ...буде світом зростаючого добробуту... і, можливо, світом, що забезпечить зменшення відмінностей між народами» [13].

З відповіддю на це очікування пов'язано ряд міркувань. Основними точками прикладання сили у світовій економіці є держави з розвиненим ринком – держави, де підприємства капіталістичної економіки постають основною формою виробництва. Внутрішня і міжнародна економічна політика цих держав включає багато форм регулювання економічної діяльності, але їх інституціональна організація забезпечує «відокремлення» економічного від політичного. «Це створює, – вказує Е. Гідденс, – широке поле для глобальної діяльності ділових корпорацій, головним місцем базування яких є певна держава, але котрі можуть багатоманітно проявляти свою присутність в інших регіонах» [3, с. 196]. Причому ця присутність здійснює організуючий і координуючий вплив на взаємодію соціальних груп та індивідів по забезпеченню їх інтересів.

Потрібно враховувати, що активні підприємства, в особливості транснаціональні корпорації, можуть володіти величезною економічною владою і здатні здійснювати вплив не лише на рівень добробуту своїх або інших країн, але і на політичний курс в країнах їх основного базування та за їх межами. Сьогодні найбільш крупні транснаціональні компанії володіють бюджетами, що переважають за розміром бюджет будь-якої, за деякими виключеннями, держави. Але існує ряд ключових відносин, в яких їх влада не може конкурувати з владою держав – і особливо важливу роль серед них відіграють фактори захисту своєї території і контролю над засобами здійснення насилля. Дана ситуація засвідчує, що «якою б не була економічна влада промислових корпорацій, вони не є військовими організаціями і не можуть ствердити себе в якості політичних утворень / юридичних суб'єктів, які управляють даною обмеженою областю» [3, с. 197]. Отже, не можуть доводити до остаточного вирішення проблеми справедливого розподілу.

Важливий аспект розуміння глобалізації розкриває інституціональна парадигма, розроблена американським вченим С. Хатінгтоном. Вона тісно ув'язує політичну модернізацію з інституціоналізацією економіки через формування і підтримку стійких політичних інститутів, які забезпечують стабільний порядок, від якого залежить добробут і благо. Вирішальна роль у цьому процесі відводиться державі. Вчений висунув гіпотезу, згідно якої з поступом глобалізації посилюються суперечності між цивілізаціями, нав'язування постулатів європейської цивілізації щораз більше загострюватиме ситуацію, а ефективні міжнародні інститути у сфері політики, економіки та безпеки створюватимуться скоріше всередині окремих цивілізаційних груп, ніж між ними. Причинами цього є реальні відмінності між цивілізаціями, внаслідок чого важче знайти компроміс між ними [12].

Основа цих причин складають насамперед економічні інтереси. В своїх торгових відносинах між собою (виробничі корпорації, фінансові фірми, банки), а також з державами і споживачами, компанії залежать від виробництва заради прибутку. Тому розповсюдження їх впливу несе з собою глобальне розширення товарних ринків, включаючи ринки грошей. Однак навіть в своїх витоках світова капіталістична економіка ніколи не була лише ринком для обміну товарів і послуг. Вона включала і включає «надання товарного характеру робочій силі в рамках класових відносин, що відокремлюють робітників від контролю над їх засобами виробництва. Цей процес, звичайно, містить наслідки, які мають відношення до глобальної нерівності» [3, с. 198]. Власне, про останнє і говорить С. Хатінгтон, виводячи це на рівень боротьби цивілізацій, в основі якої, безумовно, знаходяться соціоекономічні процеси.

З точки зору нової економічної структури глобалізація не лише вносить безліч коректив у сталі взаємозв'язки між країнами, а й каталізує принципово нові тенденції, коли чітко сформовані національні економіки разом з національними економічними стратегіями поступово втрачають своє значення. Масовий вихід в світовий простір економіки наднаціональних, регіональних, міжнародних організацій, численних недержавних об'єднань та асоціацій, транснаціональних корпорацій ускладнює функціональну структуру держави. Це обумовлено тим, відмічають П. Герст і Г. Томпсон, що глобалізація містить у собі безліч

внутрішніх суперечностей, пов'язаних з відсутністю історичної складової та загально визнаної моделі нової глобальної економіки, відсутністю чіткої моделі, за якою оцінюються тенденції розвитку тощо [2].

Глобалізація як феномен сучасного розвитку світової цивілізації впливає на всі сфери соціально-економічного життя, обумовлюючи його трансформації, зокрема суспільного сектору економіки. Сутність трансформацій, які відбуваються, полягає, по-перше, в безпрецедентному збільшенні проникненості національно-державних кордонів в глобальному масштабі, що веде до широкомасштабного розосередження власності, багатства, знань, науки, інформації, технології, отже, дифузії, і перерозподілу відносної геополітичної могутності та енергії між державами і регіонами; по-друге, глобалізація і співмірна з нею інтернаціоналізація, інформатизація сприяють небувалому прискоренню часу, «стисненню» і «закриттю» світового простору, істотній перевазі динаміки над статикою, які в сукупності посилюють начала нестабільності і нерівноважності в масштабах всієї світової спільноти. Таку ситуацію Дж. Розенау назвав турбуленцією (турбулентним станом), для якої характерні велика складність, високий динамізм, прискорення темпів розвитку [14, с. 6].

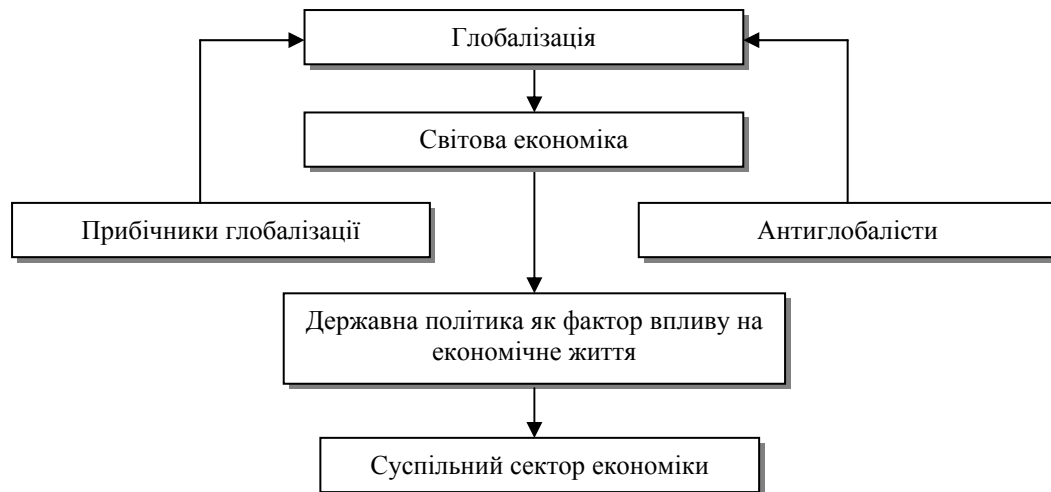
Дана обставина приводить до створення ряду специфічних інституційних особливостей сучасного ринкового суспільства. По-перше, його економічний лад включає високу конкурентність, експансіоністську природу, тенденцію до постійного залучення всеоб'ємних технологічних інновацій; по-друге, економіка достатньо сильно відокремлена або «ізолювана» від інших місць соціальної дії, особливо від політичних інститутів. Враховуючи високий рівень інновацій в економічній сфері, економічні відносини здійснюють значний вплив на інші інститути; по-третє, ізоляція економіки від державного ладу (яка може приймати різноманітні форми), заснована на переважанні об'єктів, що знаходяться в приватній власності, серед засобів виробництва. Приватна власність в даному випадку не обов'язково означає приватну підприємницьку діяльність, а скоріше широке розповсюдження приватного володіння інвестиціями; по-четверте, умовою автономії держави є опора на накопичення капіталу, яке контролюється нею далеко не повністю [3, с. 178-179].

З точки зору утворення нової економічної та інституціональної структури, глобалізація не лише вносить безліч корективів в існуючі взаємозв'язки між країнами, але й спричиняє виникнення принципово нових тенденцій, коли чітко сформовані національні економіки разом з національними економічними стратегіями поступово втрачають своє значення. Відбувається немовби «роздвоєння» світу: з одного боку, ми маємо систему взаємовідносин держав, яка функціонує, дотримуючись принципів міждержавних відносин у відповідності з установками традиційної дипломатії і захисту національних інтересів, і саме головне – національного суверенітету. З іншого боку, мова йде про транснаціональний глобальний світ, де суверенітет національної держави поступово «звужується», рішення, які приймаються по тим чи іншим життєво важливим для його громадян питанням за межами держави, часто набувають більшу значущість, чим рішення, які приймаються владою цієї держави. В наші дні багато із найважливіших учасників світової спільноти – це недержавні актори. В цьому сенсі можна погодитися з Р. Гіллінім, який охарактеризував сутність даного стану речей в міжнародних відносинах (економічних та політичних) як «постійну боротьбу між незалежними акторами, які перебувають в стані анархії» [10, с. 7]. А в цьому стані суспільний сектор поступається місцем іншим напрямкам соціального розвитку.

Місце суспільного сектору економіки визначається розумінням сучасного ринку і держави в умовах глобалізації. Аналіз світових подій показує, що уряди здійснюють величезний вплив на економічне життя. В більшості країн Західної Європи державні витрати все ще переважають половину національного доходу. Безперечним фактом є те, що тиск ринків, навіть підсилений інформаційними технологіями, лише в малій мірі і далеко не завжди здатний стримувати державну політику. Перебільшуючи перемогу ринків над урядами, прибічники глобалізації підіграють своїм опонентам: якщо існуюча ситуація – результат панування ринкових сил, отже, саме ринкові сили за все відповідальні [5, с. 22].

В свою чергу критики глобалізації вказують, що сьогодні світ потрапив в пастку сліпої і небезпечної віри в *laissez faire*, яка ігнорує життєво важливі потреби. «Проблема глобальної економіки, – заявляє П. Б'юкенен, – та сама, що і нашої економічної політики, яка засновується на міфі про людину економічну і ставить економічну теорію вище всього. Обоження ринків – це таке ж ідолопоклонство, як і обоження держави. Ринок повинен слугувати людині, а не навпаки» [9, с. 288].

Таку ж позицію займає відомий економіст Дж. Сорос. В своїй праці «Криза світового капіталізму» він виступив проти так званого «ринкового фундаменталізму», або віри в те, що «суспільний інтерес задовольняється найкращим чином шляхом надання всім можливості задовольняти власні інтереси, а спроби захистити суспільний інтерес шляхом прийняття колективних рішень порушують ринковий механізм» [8, с. 17]. І далі він стверджує, що «ринковий фундаменталізм являє сьогодні більшу небезпеку для відкритого суспільства, чим будь-яка тоталітарна ідеологія» [8, с. 19] (див.рис.1).

Рис. 1. Місце суспільного сектору економіки в структурі глобального світу

Примітка. Побудовано автором за даними [8, с. 19].

Необхідно підкреслити, що противники глобалізації вказують на те, що сучасна абсолютизація «ринкового фундаменталізму» має історичні прецеденти на початку ХХ століття. Тоді, як і сьогодні, економічні сили вийшли з-під контролю; тоді, як і тепер, ідеологія *laissez faire* підривала соціальні потреби. Це привело до трагічних наслідків: стихія ринків з жорстокістю і нестабільністю в кінцевому рахунку привели до війни, тоталітаризму і депресії. Сьогодні відродження віри в силу ринку загрожує новим циклом катастроф [5, с. 22-23].

Дана позиція знаходить підтвердження в роботі К. Поланьї «Велика трансформація», в якій доводиться, що катастрофи його часу в кінцевому рахунку можуть бути пояснені вадами ідеології *laissez faire*. «Першопричини катаклізмів, – писав він, – лежать в утопічній спробі економічного лібералізму створити саморегулюючу ринкову систему» [7, с. 41]. Розвиваючи цю думку, У. Грейдер в роботі «Єдиний світ, готовий чи ні» стверджує, що ми знову ступили на шлях, який може привести до трагічних наслідків: «Сьогодні широко розповсюджене переконання, що ринок може вирішити важливі суспільні проблеми набагато краще, чим будь-який із смертних. В це вірять майже як в релігійну істину, по меншій мірі в деяких колах правлячої еліти, але, як пояснює Поланьї, саме ця ідеологія на початку ХХ століття ввергла світ в страждання глобальної депресії і викликала зростання агресивного фашизму» [11, с. 43].

Суть справи в тому, що некеровані, стихійні ринкові сили існують лише в уявленні антиглобалістськи налаштованих авторів. Однак насправді самі ринкові сили є залежними від віджилої віри в централізацію. Вони, по-перше, перебільшують обмеження, які накладаються тиском міжнародної конкуренції; по-друге, не розуміють, чому ці обмеження стають більш жорсткими. Дійсно, завдяки технологічним досягненням і зростаючій інтернаціоналізації економічної діяльності ринкові сигнали розповсюджуються швидше і з меншими спотвореннями, чим в минулому. Але без відповіді залишається більш фундаментальне питання: чому уряди держав все більше уваги звертають на сигнали соціального забезпечення, які подають ринки?

Противникам ринкових реформ дуже вигідно розповсюджувати думку, що глобалізація – це, по суті, питання технології. Але глобалізація – це не технологічний імператив. В історичній перспективі її потрібно розуміти не лише як економічне явище, але як подію політичну. Важливі політичні перетворення усунули системи державного контролю як всередині країн, так і на міжнародному рівні, в результаті чого сотні мільйонів людей включилися в систему розподілу результатів праці (суспільних благ) тепер вже в планетарному масштабі.

Висновки. Розвиток суспільного сектору економіки сьогодні відбувається в умовах глобального світу, що ставить завдання переосмислити його структуру, перспективи і тенденції змін. Як прибічники, так і противники глобалізації занадто перебільшують домінування ринкових сил в сучасній світовій економіці. Помилкове протиставлення держави і ринку виявляється і в зв'язку з питаннями соціального забезпечення, що є смислом діяльності суспільного сектора. Критики глобалізації доводять, що тиск конкуренції підриває соціальну захищеність людей, які потрапили в скрутне становище. Але між відкритими ринками і програмами соціального захисту немає ніякого внутрішнього конфлікту. Насправді, чим більш багатша країна, тим більше вона може вкладати в розумні програми соціального захисту. В результаті суспільний сектор економіки, в якому здійснюється реалізація програм соціального захисту і матеріального добробуту, трансформується під впливом глобалізаційних впливів, відповідаючи на нові виклики і запити соціуму та людини.

Література

1. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій / А.С. Гальчинський. – К.: «АДЕФ-Україна», 2010. – 572 с.
2. Герст П. Сумніви в глобалізації / П. Герст, Г. Томпсон. – К.: К.І.С., 2002. – 306 с.

3. Гидденс Э. Последствия современности / Э. Гидденс. – М.: Издательская и консалтинговая группа «Праксис», 2011. – 352 с. (Серия «Образ общества»).
4. Длугопольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій: моногр. / О.В. Длугопольський. – Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2011. – 632 с.
5. Линдси Б. Глобализация: повторение пройденного. Неопределенное будущее глобального капитализма / Бринк Линдси: пер. с англ. – М.: ИРИССН, Мысль, 2011. – 416 с. (Серия «Экономика»).
6. Неклесса А.И. Глобализация и новое геоэкономическое мироустройство / А.И. Неклесса // Антология современной философии хозяйства: В 2-х т. – Т.1. – М.: Магистр, 2008. – С. 582-601.
7. Поланьи К. Великая трансформация: политические и экономические истоки нашего времени / К. Поланьи. – СПб.: Алетейя, 2002. – 314 с.
8. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма / Дж. Сорос. – М.: Инфра-М, 1999. – 154 с.
9. Buchanan P.J. The Great Betrayal: How American Sovereignty and Social Justice are being sacrificed to the Gods of the Global Economy / P.J. Buchanan. – Boston: Little, Brown and Company, 1998.
10. Gilpin R. War and Change in World Politics / R. Gilpin. – Cambridge, 1981.
11. Greider W. One World, Ready or Not: The Manic Logic of Global Capitalism / W. Greider. – New York: Simon & Schuster, 1977.
12. Huntington S.P. The Clash of Civilizations? / S.P. Huntington // Foreign Affairs. – 1993. – Vol. 72. N 3. – P. 22-49.
13. Kahn H. The Next 2000 Years Future Scenario and the World / H. Kahn, A. Weiner. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sciencedirect.com>.
14. Rosenau J. Turbulence in World Politics / J. Rosenau. – L., 1990.